Allt fler väljer bett i nya material

Trenden att gå ifrån det traditionella stålbettet till bett av andra material tycks öka. Men hur påverkar alternativa bettmaterial hästen och dess mun?

TEXT: **CHRISTEL BEHRMANN** FOTO: **SANDRA NORDIN JOHANSSON**

Matilda Evertsson arbetar med att passa ut bett till främst ridhästar och har en arsenal av bett i en mängd olika material. Hon har en gedigen utbildning i allt kring hästens mun. Hon är utbildad i USA och har haft Mike Lawrence, en av världens bästa hästtandläkare, som mentor.

Med utgångspunkt från Mölndal har hon sedan sex år arbetat med hästars munhälsa och hjälpt ryttare att hitta rätt bett till sin häst.

– Det är ungefär detsamma som att hitta rätt sadel. Alla hästar är individer och därmed olika. Munnarnas anatomi skiljer sig från varandra: hästarna kan ha hög eller låg gom, de kan ha varierat utrymme mellan lanerna, säger Matilda Evertsson.

> ***"Ryttarna vill ha moderna, anatomiskt utformade bett som ligger stilla och ger ett jämt tryck."***
> Matilda Evertsson

– Utgångspunkten är att hästen har en frisk mun. Tandkontroll bör göras var tionde till tolfte månad, om hästen inte har något större besvär som behöver åtgärdas med kortare mellanrum. På unghästar som fäller mjölktänder bör tandkontroller göras ännu oftare.

Ryttarnas medvetenhet om vikten av ha rätt bett till sina hästar har ökat, både vad gäller passform men också i materialval.

– Ryttarna vill ha moderna, anatomiskt utformade bett som ligger stilla och ger ett jämnt tryck.

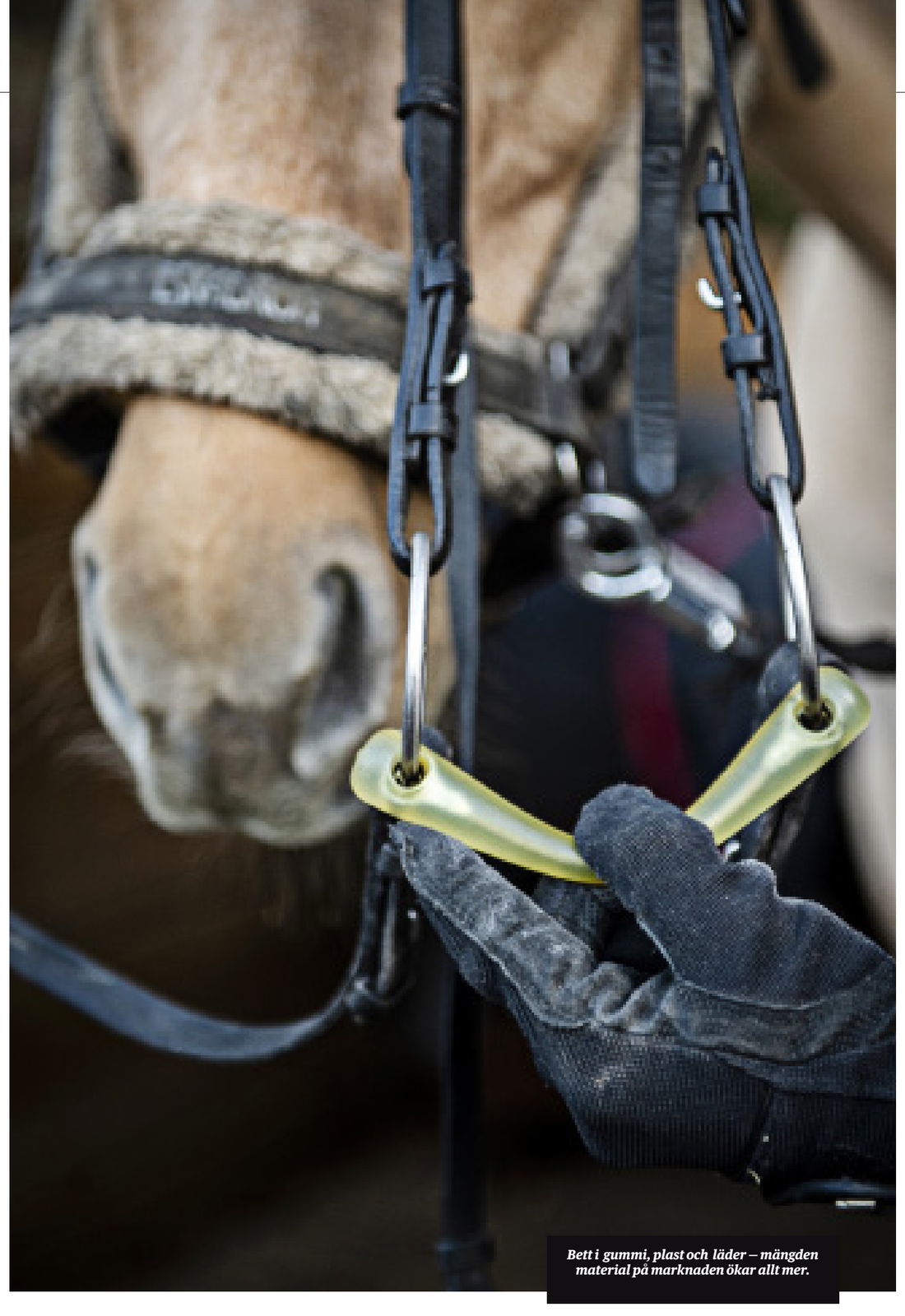

Bett i gummi, plast och läder – mängden material på marknaden ökar allt mer.

Experten om bett

Matilda Evertsson
Arbetar med hästtandvård och bettrådgivning. Här är hennes guide till alternativa bettmaterial.

Titanbett

FOTO: FAGERBITS

Matilda Evertsson: "Det är ett mycket slittåligt bett, smaklöst. Det väger väldigt lite och är bra till hästar som lätt får sår i mungiporna. Dessutom blir det behagligt varmt snabbt. Alla hästar gillar dock inte lätta bett."

Silikonbett

FOTO: POPONCINI

Matilda Evertsson: "Dessa bett passar till hästar med känslig mun och ger extra komfort. Ur munhälsosynpunkt ger silikonbettet mindre slit på premolarerna."

Läderklätt bett

FOTO: BERIS BITS

Matilda Evertsson: "Jag tycker att det passar bra på hästar som har svårt att ta stöd i handen, och på unghästar som ska lära sig att ta stöd. Jag upplever att hästarna vågar det på ett läderbett. Lädret har också förmåga att anpassa sig till hästens mun. Det ökar salivavsöndringen, så att hästen vill suga tag."

Sweet iron

FOTO: TRUST BITS

Matilda Evertsson: "Sötmalm är ett hölje man lägger på rostfria bett som ger ökat sug och höjer acceptansen då det avger en söt smak som många hästar tycker om. Den blå sötmalmen kommer sakta att oxidera och färgen blir gråbrun med tiden. Ju mer sötmalmen oxiderar, desto mer smak utsöndras och acceptansen höjs."

Plastbett

FOTO: NATHE BITS

Matilda Evertsson: "Biter hästen på plastbetten kan det bli fula märken, så det gäller att vara uppmärksam på vassa kanter som kan skada hästens slemhinnor. Passar därför hästar som inte direkt tuggar på bettet."

> *Det har talats om större friktion mot lanerna med gummibett, men det har jag inte sett.*
>
> Maria Mannfalk, veterinär

”Kan man rida hästen måste man också kunna kolla den i munnen på daglig basis. Om hästen inte tillåter det måste man öva”, säger veterinär Maria Mannfalk.

Efterfrågan tycks också öka på alternativ till det traditionella stålbettet. Det finns numera en hel uppsjö av varianter, utformningar och inte minst material.

– Rätt bett till hästen är som sagt oerhört viktigt. Det är många som har frågor och som vill lära sig, säger Matilda Evertsson.

Trots efterfrågan på mindre traditionella material i betten ser inte veterinär Maria Mannfalk några större skillnader mellan de olika materialen vad gäller påverkan i hästens mun.

– Jag har faktiskt aldrig sett någon större skillnad på hästar som går på metallbett eller någon gummi- eller silikonvariant. Det har talats om större friktion mot lanerna med ett gummibett men det har jag inte sett, säger hon.

Maria Mannfalk är själv ryttare och hon ser massor av ridhästar, både i sin roll som praktiserande veterinär och som tävlingsveterinär.

– Ute på tävlingar kollar jag alltid munnarna på hästarna och det är förvånande ofta jag hittar sår i mungiporna. Det är inte ovanligt att ryttarna blir förvånade och säger att de inte hade en aning. Jag ber dem kolla sin hästs mun regelbundet och kan då få till svar att hästen inte tillåter det. Men då måste man öva. Kan man rida hästen måste man också kunna kolla den i munnen på daglig basis.

Det är alltid viktigt att kontrollera sin utrustning men använder ryttaren någon form av gummibett är det viktigt att kontrollera det efter varje ridtur.

– Man bör också vara uppmärksam på hästar som går på gummibett och tuggar mycket. Risken är att det blir flisor på bettet som irriterar, förklarar Maria Mannfalk.

– Jag har också sett påverkan på de första kindtänderna på hästar som gått mycket på baucherbett, där ju stången som fästs i sidstycket lyfter upp bettet.

Störst munskador hittar hon hos hästar som går på felanpassade bett.

– Egentligen handlar det ändå om vem som håller i tygeln. De värsta exemplen är när någon köpt en häst eller ponny som är för het för ryttaren och den betslas upp alldeles för mycket. Det mår inte munnen bra av.

Ridsport ringde upp dressyrryttaren Patrik Kittel för att få hans syn på olika material i bett. Från sin bas i Tyskland tävlar han väldigt mycket internationellt och ser vad som är trendigt och vilka bett och bettkombinationer hans medtävlare använder.

– Egentligen är det mest den vanliga kombinationen av bett i ett kandar som används, säger han.

– Alltså vanliga i metall.

Men Patrik Kittel har då och då sett andra varianter, bland annat på en tysk tävling nyligen där ryttaren hade gummi i båda betten i kandaret, och det fungerade på just den hästen.

Själv använder han inte alternativa material speciellt mycket. I stället trycker han på hästens individualitet.

– Jag tycker att man ska rida hästen med det bett den trivs med. Om det sedan är av gummi, är tjockare, tunnare eller mindre spelar ingen roll. Det ska vara hästens val.

– Det är viktigt att hästarna är glada och trivs med det de har i munnen – och att det dessutom skyddar hästens mun, säger han.

– Att anpassa ett bett så att det blir rätt storlek och ligger bekvämt kan vara en svår process eftersom hästar är så olika. Jag upplever i dag att hästarna har mindre munnar än förut. Det hänger massor av gamla bett i min sadelkammare som inte längre går att använda eftersom de helt enkelt är för stora för dagens hästmunnar.

Själv väljer han i grunden ett väldigt okonventionellt bett.

– Ett vanligt enkelt metallbett med fasta ringar som håller det på plats. Det ligger still i munnen. Jag kombinerar det ofta med stångbettet i ett kandar.

När det är dags att sälja en häst skickar han med dess kandar till den nya ägaren.

– Det kandaret är noga utprovat till just den hästen och den fungerar på det. På så sätt kan den nya ryttaren få en bra start med den nya hästen. På samma vis vill jag alltid få med ett kandar till den häst jag köper.

Patrik Kittel vill egentligen avdramatisera bettfrågan och kommer med visdomsorden:

– Bettet i hästens mun är exakt så mjukt som handen som håller i tygeln! ●

I detalj. Matilda Evertsson

Bor: Mölndal utanför Göteborg .
Familj: Sambon Alexander, mamma Birgitta, pappa Michael. Syster Kajsa som tävlar i hoppning. Hunden Hilda, hästen Gibson som vi haft i snart elva år (honom har jag vinster med upp till 1,40).
Egna uppfödningar: Vincitore, Capitan Uncino, Cuore d’Oro och Bellagio.
Gör: Arbetar med hästtandvård och bettrådgivning.
Utbildning: ASED (international school of dentistry) grundutbildning och vidare utbildning advanced dentistry master.

I detalj. Maria Mannfalk

Bor: Skanör.
Familj: Sonen Daniel och en häst.
Gör: Praktiserande hästveterinär och tävlingsveterinär.
Utbildning: Legitimerad veterinär 1997, Uppsala, certifierad Kiropraktor häst, IAVC, Tyskland 2008, Fagdyrlæge i hestens sygdomme, Certified in equine diseases Danmark 2011, vidareutbildning i hästtandvård England och Danmark.

FOTO: LINA NYDAHL

"Jag tycker att man ska rida hästen med det bett den trivs med. Om det sedan är av gummi, är tjockare, tunnare eller mindre spelar ingen roll. Det ska vara hästens val."

Patrik Kittel

Passar din sadel?
SBO SADELMAKARNAS BRANSCHORGANISATION
Expertis över hela landet
www.sadelmakare.org